

Hyvinvointialueen talouden sopeutustoimenpiteet

Palvelu- ja tulevaisuuslautakunta 24.09.2024 § 16

3113/00.01.02.02/2024

Valmistelija

Konsernipalvelujen toimialajohtaja Sami Sipilä, puh. 040 770 0577

Vt. rahoitusjohtaja Tiia Tamlander, puh. 040 571 1983

Etelä-Savon hyvinvointialueen taloustilanne on vaikea. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä on taseessa 34,4 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Vuoden 2024 toisen osavuositarkastuksen tulosennuste on hieman alkuperäistä talousarviota parempi eli 44,2 miljoonaa euroa alijäämäinen. Ennuste merkitsisi toteutuessaan 78,6 miljoonan euron kumulatiivista alijäämää vuoden 2024 tilinpäätöksessä.

Aluehallituksen 24.6.2024 § 153 hyväksymä vuoden 2025 talousarvioarvio päättyy vuodelle 2025 tavoiteltavien lisäsopeutustoimenpiteiden jälkeen 6,1 miljoonan euron ylijäämään. Talousarvioarvio sisältää aiemmin hyväksytyjen tasapainotustoimenpiteiden lisäksi yhteensä 20,8 miljoonan euron lisäsopeutustavoitteen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet vahvistetaan syys-lokakuun päätöksenteossa talouden tasapainotusohjelmasta päätettäessä.

Huhtikuussa julkaistujen uusien rahoituslaskelmien mukaan Etelä-Savon hyvinvointialueen valtionrahoituksen määrä on vuodesta 2026 alkaen jäämässä ennakoitua alhaisemmalle tasolle, mikä edelleen lisää talouden sopeutuspainetta. Vuoden 2024 toisessa osavuositarkastuksessa päivitetyn talousnäköyksen perusteella vuoden 2026 tulos uhkaa ilman lisätoimenpiteitä kääntyä alijäämäiseksi. Arvio kumulatiivisen alijäämän määrästä vuoden 2026 lopussa on noin 82 miljoonaa euroa. Arviossa on jo huomioitu vuosille 2025–2026 tavoiteltavat lisäsopeutukset.

Vuosille 2024–2026 tavoitellaan yhteensä 87 miljoonan euron sopeutustoimenpiteitä. Näistä tähän asti on tehty päätöksiä ja määritelty toimenpiteitä 48 miljoonan euron edestä. Lukujen tulkinnassa on syytä huomioida, etteivät asetetut tavoitteet vielä riitä kattamaan taseeseen kertyneitä kumulatiivisia alijäämiä. Alijäämien katetuksi tuleminen

edellyttäisi merkittävää, arvioitujen kumulatiivisten alijäämien suuruista kertaluonteista menosäästöä tai lisätuloa vuoden 2026 aikana.

Vuoden 2024 talousarviossa (aluevaltuusto 18.12.2023 § 89) linjattiin lisäsopeutustoimenpiteiden valmistelun aloittamisesta heti alkuvuodesta 2024. Linjauksen mukaisesti hyvinvointialueelle on valmisteltu uusia sopeutustoimenpiteitä heti vuoden alusta lähtien. Aluevaltuusto käsitteli 17.6.2024 § 29 esitystä 25 miljoonan euron lisäsopeutustavoitteen kohdentamisesta toimialoille vuodelle 2025 ja 20,7 miljoonan euron vastaavasta tavoitteesta vuodelle 2026. Vuoden 2026 sopeutustavoitteessa on huomioitu heikentyneen valtion rahoituksen vaikutus talousarviokirjassa alun perin asetetun 10 miljoonan euron tavoitteen lisäksi.

Alkuperäisestä esityksestä poiketen valtuusto päätyi vahvistamaan vuoden 2025–2026 lisäsopeutukset yhteensä 6,7 miljoonaa euroa alkuperäistä esitystä pienempinä. Päätettyjen sopeutustavoitteiden yhteismäärä vuosilta 2025–2026 on 39,0 miljoonaa euroa, kun alkuperäisessä esityksessä lisäsopeutusten yhteismäärä kahdelle vuodelle oli 45,7 miljoonaa euroa.

Aluevaltuuston 17.6.2024 § 29 vahvistamat toimialakohtaiset sopeutustavoitteet ovat seuraavat:

	2025	2026	Yhteensä
Sosiaalipalvelut	2,20	3,50	5,70
Ikäntyneiden palvelut	1,16	4,00	5,16
Terveyspalvelut	10,86	5,80	16,66
Pelastus- ja turvallisuuspalvelut	1,00	0,00	1,00
Konsernipalvelut	5,58	4,90	10,48
Yhteensä	20,80	18,20	39,00

Konsernipalvelujen osalta huomattava osuus säästötavoitteesta muodostuu eri toimialojen käytössä olevien tilojen vuokratukustannuksiin tavoiteltavasta kustannustason laskusta. Aluevaltuusto vahvisti hyvinvointialojen vuokraamia toimitiloja koskevat linjaukset päätöksellään 17.6.2024 § 30.

Kun huomioidaan aluevaltuuston 17.6.2024 vahvistamat sopeutustavoitteet sekä jo aiemmin vahvistetut säästötoimet, on sopeutusten yhteenlaskettu määrä vuosina 2025–2026 seuraava:

	2025	2026	Yhteensä
Sosiaalipalvelut	9,20	3,50	12,70

Ikääntyneiden palvelut	4,10	4,00	8,10
Terveyspalvelut	15,71	5,80	21,51
Pelastus- ja turvallisuuspalvelut	1,00	0,00	1,00
Konsernipalvelut	7,30	4,90	12,20
Yhteensä	37,31	18,20	55,51

Toimialakohtaisten sopeutustavoitteiden ja talousarvioraamin vahvistamisen jälkeen on jatkettu konkreettisten tasapainotustoimenpiteiden määrittelyä ja sisällöllistä valmistelua. Toimialakohtaiseen kohdentumiseen on valmistelun edetessä tullut tarkennuksia lähinnä kiinteistöihin liittyvien säästöjen osalta. Lopullisessa esitettävässä uusien sopeutustoimenpiteiden kokonaisuudessa euromääräiset säästöt esitetään toimenpidekohtaisesti ao. toimialan kohdalla, mutta budjettiteknisesti toimenpiteiden sisältämien tilaratkaisujen vaikutukset kohdistuvat konsernipalveluiden määrärahoihin.

Talouden lisäsopeuttamisen valmistelun johdosta on käyty aluehallituksen 24.6.2024 § 154 mukaisesti yhteistoimintaneuvottelut, jotka päättyivät perjantaina 20.9.2024.

Koonti valmistuvista uusista sopeutustoimenpiteistä liitemateriaaleineen toimitetaan palvelu- ja tulevaisuuslautakunnalle maanantaina 23.9.2024, kun lopullinen asiakirjakokonaisuus on valmistunut ja yhteistoimintaneuvottelut ovat päättyneet. Kokonaisuus sisältää sopeutustoimenpiteiden tietojen ohella mm. sote-keskuspalveluverkkoselvityksen, tausta-aineiston sairaalapalveluiden työnjaosta (tiedossa olevat lainsäädännölliset muutokset huomioiden), kiinteistökustannuksia koskevat lisätiedot sekä toimenpiteistä tehdyt vaikutusarvioinnit. Lautakunnalle toimitetaan myös yhteenveto jo aiemmin hyväksytyjen toimenpiteiden sekä nyt esitettävien uusien sopeutustoimenpiteiden muodostamasta kokonaisuudesta. Tätä vanhoista ja uusista toimenpiteistä muodostuvaa kokonaisuutta kutsutaan jatkossa talouden tasapainotusohjelmaksi.

Uusia sopeutustoimenpiteitä käsitellään aluevaltuuston seminaarissa keskiviikkona 25.9.2024. Valtuustoseminaarin jälkeen kokonaisuus tuodaan aluehallituksen käsiteltäväksi 30.9.2024 kokoukseen, josta se etenee edelleen aluevaltuuston hyväksyttäväksi 7.10.2024. Hyväksyttävät sopeutustoimenpiteet huomioidaan täysimääräisesti vuoden 2025 talousarviovalmistelussa ja seuraavien vuosien taloussuunnitelmassa.

Nyt esitettävät, yhteensä 39 miljoonan euron uudet sopeutukset eivät riitä kattamaan kertyväksi arvioitua kumulatiivista alijäämää vuoden 2026 loppuun mennessä hyvinvointialuelain 115 §:n edellyttämällä tavalla. Koska hyvinvointialueiden talouden painelaskelman mukaan Etelä-Savon hyvinvointialueen vuosien 2027 ja 2028 rahoitus ei kasva juuri lainkaan vuoden 2026 tasosta, tulisi taloustilanteen heikentymisen välttämiseksi tulevinakin vuosina taloutta pystyä sopeuttamaan vähintään kustannusten kasvua vastaavasti. Talouden tasapainottamista on näin ollen pystyttävä jatkamaan erittäin määrätietoisesti.

Keskeistä hyvinvointialueen taloustilanteen tervehdyttämisessä ja oikeille raitelle saamisessa on vuoden 2025 talouden kääntäminen selvästi positiiviseen tulokseen talousarvioraamin viitoittamalla tavalla. Tässä onnistuminen edellyttää, että esitettävät sopeutustoimenpiteet tulevat päätöksenteossa hyväksytyiksi ja että niiden toimeenpanossa onnistutaan suunnitellussa aikataulussa täysimääräisesti. Ilman ensi vuodelle tavoitteeksi asetetun 20,8 miljoonan euron sopeutuksen vaikutusta vuoden 2025 tulos olisi noin 14,7 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Uudet sopeutustoimenpiteet sisältävä asiakirjakokonaisuus on tässä vaiheessa valmisteluprosessia viranmaisten toiminannasta annetun lain (621/1999) 6 §:n mukaisesti ei-julkinen valmisteluasiakirja.

Toimivalta

Hallintosääntö § 11

Esitys:

Palvelu- ja tulevaisuuslautakunta merkitsee asian tiedoksi.

Käsittely:

Merkitään, että esteellisinä kokouksesta poissa olivat tämän asian käsittelyn ajan Anne Puntanen, Maritta Mynttinen, Jaana Laukkarinen ja Seija Puputti.

Anne Puntasen tilalle kokoukseen saapui Ari Hartonen.

Merkitään, että puheenjohtajana jatkaa vpj. Mali Soininen.

Päätös:

Palvelu- ja tulevaisuuslautakunta merkitsi asian tiedoksi.

